

OBEZBEĐENJE KVALITETA U SREDNJEM STRUČNOM OBRAZOVANJU – SRBIJA

Institucija Članica Foruma ETF-a:
Agencija za kvalifikacije

Mart 2020. godine

Quality Assurance Forum

FORUM ETF-a ZA OBEZBEĐENJE KVALITETA U
SREDNJEM STRUČNOM OBRAZOVANJU

The contents of this paper are the sole responsibility of the ETF and do not necessarily reflect the views of the EU institutions.

© European Training Foundation, 2021
Reproduction is authorised, provided the source is acknowledged.

SADRŽAJ

1.	UVOD	4
1.1	Nacionalni kontekst	4
1.2	Statistika	4
1.3	VET sistem	5
2.	OBEZBEĐENJE KVALITETA U VET	8
2.1	Pregled	8
2.2	Opšte informacije o obezbeđenju kvaliteta na nivou VET sistema	8
2.3	Obezbeđenje kvaliteta u vezi sa ključnim područjima VET-a	9
3.	JAČINA, RAZVOJ, POTREBE	12
4.	PRIMER DOBRE PRAKSE	12

1. UVOD¹

1.1 Nacionalni kontekst

Srbija ima opadanje stanovništva, sa oko 7 miliona stanovnika u 2018. godini (vidi Tabelu 1). Zemlja ima pozitivan ekonomski rast – 4,3% rasta bruto domaćeg proizvoda (BDP) u 2018. godini – i trenutno je rangirana kao ekonomija gornjeg i srednjeg dohotka od strane Svetske banke. BDP pariteta kupovne moći po glavi stanovnika od međunarodnih 16 433 dolara u 2017. godini zemlju postavlja kao najboljeg izvođača među zemljama zapadnog Balkana².

Srbija je dobila status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji u martu 2012. godine, a formalni pregovarački proces sa Evropskom komisijom pokrenut je u decembru 2015. godine.

Statistika vezana za obrazovanje ukazuje na napredak od 2010. do 2018. godine, iskazan povećanim obrazovnim dostignućem aktivnog odraslog stanovništva. U 2018. godini oni sa visokim nivoom obrazovanja predstavljali su 25,9% aktivne odrasle populacije, oni sa srednjim nivoom obrazovanja 58,0%, dok je 16,2% imalo nizak nivo obrazovanja. Prema podacima Eurostata, zaposlenost je porasla sa 46,7% u 2017. na 47,6% u 2018. godini. Nezaposlenost se smanjila na 12,8% u 2018. godini (sa 13,6% u 2017. godini), iako je ostala na 29,7% među mladima od 15 do 24 godine³.

Ekonomija se u velikoj meri oslanja na sektor usluga i industrije, što se takođe odražava na strukturu zaposlenosti. U 2018. godini sektor usluga i industrije doprineli su 51,0% i 25,9% BDP-a⁴. U okviru uslužnog sektora, trgovina, sve jača informaciono-komunikaciona tehnologija (IKT) i ugostiteljstvo pokazali su impresivan rast kao direktna posledica napora za unapređenje turizma tokom poslednjih godina. U slučaju industrije, pokretački sektori su građevinarstvo i proizvodnja, posebno u oblasti guma, mašine i hemikalije.

1.2 Statistika

TABELA 1. POPULACIJA

	Veličina stanovništva	Relativna veličina omladinske populacije (15–24, %)
2010	7 306 677	15,0
2014	7 146 759	14,4
2018	7 001 444	13,5

Izvor: Eurostat.

¹ Ovo ažuriranje kartoteke zemlje zasnovano je na Torinskom procesu 2018–20 u Srbiji: Nacionalni izveštaj i napredak Srbije ka srednjoročnim rezultatima zaključaka iz Rige (2019).

² ETF baza podataka.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

TABELA 2. ZAPOSLENOST

	Stopa zaposlenosti (15+, %)	Stopa zaposlenosti mladih (15–24, %)
2010	38,0	15,3
2014	42,0	15,1
2018	47,6	21,1

Izvor: Eurostat.

TABELA 3. OBRAZOVNI USPEH AKTIVNOG STANOVNIŠTVA (15+, %)

	Nisko	Srednje	Visoko
2010	21,2	59,4	19,3
2014	17,7	59,5	22,8
2018	16,2	58,0	25,9

Nisko: Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja (ISCED) 0–2; Srednje: ISCED 3–4; Visoko: ISCED 5–8.

Izvor: Eurostat.

TABELA 4. UČEŠĆE U SREDNJEM STRUČNOM OBRAZOVANJU (VET) (UČENICI U STRUKOVnim PROGRAMIMA U PROCENTIMA UKUPNIH VIŠIH SREDNJOŠKOLACA)

	Više srednjoškolsko obrazovanje (ISCED 3)
2010	76,1
2014	75,4
2017	74,4

Izvor: UNESCO (2010) i Eurostat.

1.3 VET sistem

Upravljanje i menadžment

Ključna institucija odgovorna za upravljanje obrazovnim sektorom je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (MPNTR), koje je takođe odgovorno za VET. Struktura upravljanja takođe uključuje Savet za srednje stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih (SSOOO) i Nacionalni savet za obrazovanje (NSO).

SSOOO je prvenstveno savetodavno telo⁵ osnovano Zakonom o osnovama obrazovnog sistema⁶. Može da pruži smernice za razvoj i unapređenje osiguranje kvaliteta srednjeg stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Štaviše, doprinosi pripremi strategija u oblasti struke i promoviše vezu između obrazovanja i tržišta rada.

Pored gore pomenutih institucija, u oblasti procene i unapređenja kvaliteta obrazovanja aktivne su i sledeće: Agencija za kvalifikacije, Nacionalno telo za akreditaciju i proveru kvaliteta u visokom obrazovanju, Zavod za unapređivanje obrazovanja (ZUO) i Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja (IEQE)). Ove javne institucije sprovode različite procese osiguranja kvaliteta u celom srpskom obrazovnom sistemu.

Pored toga, Privredna komora Srbije, zajedno sa MPNTR, ima vodeću ulogu u primeni dualnog obrazovanja, obezbeđujući saradnju između poslodavaca i obrazovnog sektora.

Finansiranje

Srednje javno obrazovanje se finansira iz sredstava centralne vlade i lokalnih opština. Sistem finansiranja zasnovan je na uloženim sredstvima, tj. resursi se raspoređuju prema broju časova u svakoj školi. Dok je centralna vlada odgovorna za obezbeđivanje resursa za plate zaposlenih, lokalne samouprave su odgovorne i za druge troškove, na primer one koji se odnose na održavanje zgrade, nastavni materijal, kapitalne izdatke i troškove povezane sa stalnim stručnim usavršavanjem (CPD) nastavnika. Pored toga, škole na srednjem nivou mogu da ostvare sopstveni prihod.

Štaviše, poslodavci koji su uključeni u dvostruko obrazovanje traže da pokriju odabrane troškove, kao što su osiguranje učenika, obroci i prevoz i lična zaštitna oprema.

Regulatorni okviri

Sledeći ključni zakoni uokviruju obrazovni sistem u Srbiji: Zakon o osnovama sistema obrazovanja; Zakon o srednjem obrazovanju; i Zakon o obrazovanju odraslih. U toku 2017. i 2018. godine usvojena su dva dodatna zakona: Zakon o dvostreukom obrazovanju i Zakon o Nacionalnom okviru kvalifikacija (NOK).

Proces reformi podržava Strategija za razvoj obrazovanja u Srbiji (SEDS) zajedno sa Akcionim planom za njegovu primenu, koji važi do 2020. godine. Ključni ciljevi strategije, koja obuhvata VET, su obezbeđivanje visokokvalitetnog obrazovanja za sve, povećanje obuhvata i dostignuća učenika na svim nivoima obrazovanja, i veću efikasnost i relevantnost obrazovanja. U skladu sa strategijom, napredak se može primetiti, na primer, u promociji dvostrukog obrazovanja, u podržavanju pristupa ugroženim grupama, i praćenju i jačanju mogućnosti CPD-a za nastavnike.

⁵ Deo odgovornosti SSOOO (npr. usvajanje nastavnih planova i programa) prebačen je na odgovornost MPNTR-a u 2017. godini.

⁶ Zakon o osnovama sistema obrazovanja (Sl. Glasnik br. 88/17, 27/18 i 10/19).

Opšti kvalitet sistema zasnovan je na sledećim standardima: standardi dostignuća učenika/pripravnika; standardi kvaliteta za institucionalno poslovanje; standardi kvaliteta udžbenika; standardi kompetencije za nastavnike; i standardi kompetencije za direktore⁷. Pored toga, Zakon o NOK-u uvodi institucionalni i metodološki okvir za razvoj standarda kvalifikacija, samoevaluacije i standarda spoljne evaluacije pružalaca usluga u neformalnom obrazovanju odraslih.

Vlada Srbije je 2019. godine, preko MPNTR-a, pokrenula rad na Strategiji obrazovanja do 2030. godine.

Glavni tipovi institucija koje pružaju usluge⁸

VET uglavnom pružaju javne institucije. VET se u velikoj meri zasniva na školama sa različitim vremenima posvećenim praktičnom osposobljavanju/učenju na radnim mestima ili u školskim laboratorijama/radionicama. Prema dostupnim statističkim podacima, oko tri četvrtine učenika na višem srednješkolskom nivou pohađalo je programe srednjeg stručnog obrazovanja tokom akademске 2017/18. Tačnije, 152 723 učenika bilo je upisano u četvorogodišnje programe, a 30 407 upisano u trogodišnje programe⁹.

Pored toga, razvoj dvostrukog obrazovanja se promoviše kroz Projekat razvoja privatnog sektora i specifične bilateralne i institucionalne sporazume, na primer, saradnjom između MPNTR-a, Privredne komore Srbije, Privredne komore Austrije i austrijske vlade. Dvostruko obrazovanje trenutno nudi 84 škole (tj. otprilike četvrtina srednjih stručnih škola) i obuhvata oko 4 500 učenika¹⁰.

Odrasli učestvuju u VET programima koje organizuju i srednje stručne škole i različite institucije koje pružaju usluge u neformalnom sektoru. Trenutno, od strane MPNTR-a zvanično su priznate 32 institucije koje pružaju programe obuke za odrasle, a koje su prošle utvrđenu proceduru akreditacije. Ukupno su akreditovana 132 programa. Štaviše, Agencija za kvalifikacije pokrenula je akreditaciju privatnih pružalaca usluga u skladu sa Zakonom o NOK.

Glavne vrste odredbi/programa¹¹

Više srednješkolsko obrazovanje pruža se u stručnim školama i sadrži trogodišnje i četvorogodišnje programe koji omogućavaju direktno napredovanje ka visokom obrazovanju.

Trogodišnji programi uključuju oko 35% opšteg i 65% stručnog obrazovanja. Prema utvrđenom standardu, praktična nastava bi trebala biti jedan dan sedmično tokom prve godine školovanja do tri dana sedmično u trećoj godini školovanja. Upošteno, praktična nastava se odvija u školskim radionicama ili kombinacijom nastave u školskim radionicama i u kompanijama. Praktična nastava na radnom mestu može iznositi do 25% od ukupnog broja sati posvećenih praktičnoj nastavi. Za dvostruko obrazovanje, praktična nastava se odvija isključivo u kompanijama. Završni ispit polaže se na kraju školskog programa.

⁷ Zakon o osnovama sistema obrazovanja (Sl. Glasnik, br. 88/2017, 27/2018 i 10/2019).

⁸ Primeri: javna ili privatna, obrazovna ustanova (npr. škola) ili kompanija (npr. proizvođač automobila).

⁹ Torinski proces 2018–20 Srbija: Nacionalni izveštaj.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Primeri: zasnovano na školama sa radionicama za obuku veština, 80% stipendija na osnovu poslovanja sa tim što je 20% sa školskom osnovom, ili 80% sa školskom osnovom i 20% sa osnovom u preduzećima.

Četvorogodišnji programi uključuju oko 45% opštег i 55% stručnog obrazovanja. Iako je vreme za praktičnu nastavu manje nego za trogodišnje programe, gde postoje dvojni profili, obuka u kompaniji je obavezna.

Za obrazovanje odraslih postoji nekoliko programa obuke koji pomažu učenicima da steknu potrebne stručne kompetencije ili kvalifikacije zasnovane na potrebama tržišta rada. Trenutno, 32 institucije koje pružaju 121 program obuke za odrasle su formalno priznate i akreditovane.

Glavne kvalifikacije prema nivoima ISCED-a

Postojeći trogodišnji i četvorogodišnji programi stručnog obrazovanja pružaju se na nivoima ISCED 3C i ISCED 3B, respektivno.

2. OBEZBEĐENJE KVALITETA U VET

2.1 Pregled

Osiguravanje kvalitetnog obrazovanja jedan je od glavnih ciljeva strategije države. Obezbeđenje kvaliteta se tada osigurava eksternim ocenjivanjem i školskom samoprocenom. Standardi i ključna područja procene definisani su u odgovarajućim propisima. Ukupno je prepoznato šest ključnih oblasti vrednovanja za koje su razvijeni standardi i pokazatelji. Procena kvaliteta se vrši na nivou škole.

2.2 Opšte informacije o obezbeđenju kvaliteta na nivou VET sistema

Odgovornost za standarde kvaliteta srednjeg stručnog obrazovanja i praćenje usklađenosti je dobro raspoređena, a neki od ključnih elemenata obezbeđenja i nadzora kvaliteta su već uspostavljeni. Nacionalna agencija za kvalifikacije kao domaćin Evropskog referentnog okvira za obezbeđenje kvaliteta u srednjem stručnom obrazovanju (EQAVET), odgovorna je za razvoj standarda kvalifikacija i može da predlaže mere za obezbeđenje kvaliteta u celom obrazovnom sistemu. Pored toga, ZUO je uključen u kreiranje politike i razvoj nekih elemenata obezbeđenja kvaliteta. Takođe, IEQE doprinosi procesu definisanja obrazovnih standarda i uključen je u prećenje i procenu. MPNTR usvaja nastavne programe za srednje stručno obrazovanje i program završnog ispita. Konačno, NSO usvaja standarde opštег obrazovanja i standarde za prećenje i procenu za sve škole.

Ključni regulatorni mehanizmi koji se odnose na obezbeđenje kvaliteta uključuju:

- nacionalni sistem registracije za inicialne VET (IVET)/kontinuirane VET (CVET) pružaoce usluga, uključujući eksterni pregled. Ispunjavanje standarda kvaliteta prožaoca usluga je pravni uslov akreditacije;
- regulisan sistem akreditacije za neformalne pružaoce srednjeg stručnog obrazovanja;
- nacionalni okvir za obezbeđenje kvaliteta koji pokriva formalno obrazovanje, uključujući pružaoce usluga IVET i CVET, koji propisuje obaveznu samoprocenu i eksternu procenu. Pristup je kompatibilan sa okvirom za EQAVET i usklađen je sa ciklusom kvaliteta EQAVET, indikativnim deskriptorima i pokazateljima;
- standardi kvaliteta za validaciju neformalnog učenja definisani u Koncept dokumentu, koji služe kao osnova za Pravilnik o validaciji;
- Pravilnik o programima za maturu i završna ispitivanja za srednje stručno obrazovanje utvrđen 2018. godine. Zakon o NOK-u usvojen je 2018. godine.

2.3 Obezbeđenje kvaliteta u vezi sa ključnim područjima VET-a

Dokaz – statistika i istraživanje i razvoj

MPNTR je odgovorno za nadgledanje sistema srednjeg stručnog obrazovanja. Podaci se prikupljaju kroz jedinstveni informacioni sistem obrazovanja i nauke, Dositej, koji takođe predviđa praćenje napredovanja diplomiranih učenika iz VET-a. Ovaj otvoreni sistem podataka omogućava redovne analize i praćenje. Prikupljaju se i podaci o referentnim vrednostima EU 2020. godine.

Definisani su prikupljeni setovi pokazatelja, usklaćeni sa međunarodnim statističkim standardima, i uspostavljeni su registri obrazovnih/naučnih institucija. Trenutno se podaci prikupljaju u 14 registara.

Postoji sistematski Informacioni sistem o tržištu rada (LMIS). Nacionalna agencija za zapošljavanje Srbije ima povoljan položaj jer je stekla široku ekspertizu sprovodeći godišnje ankete poslodavaca i analize tržišta rada. Štaviše, Ministarstvo rada, zapošljavanja, boračke i socijalne politike Srbije i drugi relevantni akteri inicirali su rad na uspostavljanju institucionalnog i metodološkog okvira za razvoj i ažuriranje nacionalne klasifikacije zanimanja i radnih standarda.

Obrazovni sektor ne koristi obimne podatke o tržištu rada. Takođe postoji potreba za redovnim sistemom dugoročnijeg predviđanja koji će informisati o planiranju obrazovanja kao i boljoj komunikaciji postojećih podataka i istraživanja.

MPNTR i Zavod za statistiku Republike Srbije su 2020. godine pokrenuli inicijativu, koju su podržali EU i drugi partneri, za konsolidaciju jedinstvenog obrazovnog informacionog sistema. Pored toga, 2019–20 godine Zavod za statistiku je počeo da radi na razvoju i integraciji Informacionog sistema tržišta rada i kvalifikacija (LMQIS). Njegova je svrha osmišljavanje i sprovođenje prvih koraka za potpunu primenu LMQIS-a koji će operacionalizovati sektorska veća za veštine i podržati donošenje odluka, oblikovanje politike i procenu zasnovanu na rezultatima. Ključni partneri u ovom nastojanju su ministarstva nadležna za obrazovanje i politiku rada, novoosnovana Agencija za kvalifikacije i Nacionalna služba za zapošljavanje.

Osiguranje kvaliteta i ciklusi kvalifikacija

Položaj i napori vlade Srbije usmereni su na dublju institucionalizaciju koncepta ishoda učenja i ključnih kompetencija kao polazne tačke u razvoju obrazovnih i nastavnih programa, koherentnog sistema obezbeđenja kvaliteta i dijaloga između relevantnih aktera unutar i van obrazovnog sistema, posebno na tržištu rada i ekonomije.

Zakon o NOK-u ima za cilj da pomogne uspostavljanju NOK-a i da integriše postojeće kvalifikacije. Ujedno se odnosi na uspostavljanje sistema osiguranja kvaliteta u procesu planiranja, razvoja, sticanja, sertifikovanja i procene kvalifikacija. Da bi podržali ove napore, osnovana su nova tela, tj. Nacionalna agencija za kvalifikacije i sektorska veća za veštine.

Agencija nadgleda implementaciju i kontrolisanje sistema, kao i koordinaciju Saveta NOK. Sektorska veća za veštine, osnovana na principu socijalnog partnerstva, deluju kao stručna i savetodavna tela odgovorna, na primer, za identifikaciju novih kvalifikacija i za donošenje odluka o izradi standarda za kvalifikacije.

Trenutno je aktivno 12 sektorskih veća za veštine koji pokrivaju sektore obrazovanja i ekonomije¹².

U februaru 2020. godine, MPNTR, Nacionalna agencija za kvalifikacije i srodne institucije predstavile su Izveštaj o povezivanju nacionalnih kvalifikacija sa Evropskim okvirom za kvalifikacije (EOK). Svrha povezivanja (referenciranja) je da se transparentno predstavi drugim zemljama način na koji je Srbija povezala svoje nivoe kvalifikacija sa EOK-om. Njegov sastavni deo je dodatni izveštaj o samoproceni NOK-a u oblasti visokog obrazovanja u odnosu na okvir kvalifikacija u Evropskom prostoru visokog obrazovanja¹³.

Inicijativu za razvijanje novih standarda za novu kvalifikaciju mogu podneti sektorska veća za veštine, Savet za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih, NSO, Nacionalni savet za visoko obrazovanje, Nacionalna služba za zapošljavanje, visokoškolska ustanova, državni organ ili drugo pravno lice. Inicijativa se zatim podnosi Agenciji za kvalifikacije, koja priprema svoju prethodnu procenu. Ako se inicijativa smatra relevantnom, agencija daje preporuku za razvoj nove kvalifikacije i šalje je uz prateći studiju odgovarajućem sektorskog veću za veštine.

Ako se to smatra opravdanim, sektorsko veće za veštine odlučuje o razvoju standarda kvalifikacija i poručuje agenciji da izradi njegov predlog. Agencija za kvalifikacije, u roku od 60 dana, razvija standard kvalifikacije i dostavlja ga Savetu NOK-a, a zatim predlog prosleđuje MPNTR-u na usvajanje. MPNTR donosi akt u vezi sa predloženim standardom kvalifikacije, koji je objavljen u Službenom glasniku i unesen je u podregister nacionalnih kvalifikacija i podregister standarda kvalifikacija.

Osiguranje kvaliteta i institucije za obezbeđivanje/pružanje usluga VET-a

MPNTR odlučuje o standardima akreditacije za pružaoce VET-a, uključujući i pružaoce obrazovanja za odrasle¹⁴. MPNTR, SSOOO i NSO postavili su standarde kvaliteta za okruženje za učenje. Standardi (norme) za školsku opremu, uslovi podučavanja i kvalifikacije nastavnika za nastavne programe VET-a definisani su za svaku kvalifikaciju od strane ZUO.

MPNTR zajedno sa IEQE sprovodi eksternu procenu pruzaoca usluga VET-a koristeći standardizovane procedure i alate. Takva procena, koja se vrši najmanje jednom u šest godina, zasnovana je na analizi dokumenata, intervjua i direktnih zapažanja za vreme časa.

Pored toga, direktori škola su pravno odgovorni za samoprocenu škole, osiguranje kvaliteta i postizanje standarda. Samoprocena treba da se vrši svake godine u jednom (ili više) od ključnih područja za procenu, a ukupna procena svake četvrte do pete godine. Mere za takvu samoprocenu definisane su Pravilnikom o proceni kvaliteta institucija. Samoprocenu organizuje tim koji se sastoji od unutrašnjih i spoljnjih zainteresovanih strana. Rezultate takvih procena treba zatim podeliti sa nastavnicima, roditeljima, školskim odborom i svim drugim zainteresovanim stranama. Na kraju procesa, tim priprema godišnje planove samoprocene za jedno ili više područja za procenu, koji su definisani standardima kvaliteta škole. Plan opisuje aktivnosti, vremenski okvir, učesnike, instrumente i tehnike. Zatim se pripremaju razvojni planovi na osnovu izveštaja o samoproceni.

¹² <http://noks.mpn.gov.rs/en/decisions-on-the-establishment-of-sector-skills-councils/>

¹³ <http://noks.mpn.gov.rs/en/referencing-nqfs-with-%D0%B5qf/>

¹⁴ Agencija za kvalifikacije odgovorna je za akreditaciju privatnih pružaoca usluga.

Ključna područja za procenu, standardi i pokazatelji su zakonski definisani i uključuju: (i) školsko programiranje, planiranje i vrednovanje; (ii) podučavanje i učenje; (iii) performanse učenika; (iv) podršku učenicima; (v) etos; i (vi) organizaciju rada škole, upravljanje ljudskim resursima i materijalnim resursima.

Osiguranje kvaliteta i standardi kvalifikacija i CPD za nastavnike/trenere VET-a

Centar za profesionalni razvoj nastavnika, u okviru ZUO, odgovoran je za razvoj standarda kompetencija za nastavnike i direktore škola. Uopšteno, nastavnici opštih predmeta treba da imaju diplomu višeg obrazovanja. Nastavnici strukovnih predmeta moraju da završe najmanje nivo 5 NOK/EOK-a tokom praktične nastave i nivo 6 za nastavnike strukovnih predmeta. Pored toga, nastavnici praktične nastave moraju imati najmanje pet godina iskustva.

Za dualno obrazovanje, jedan od uslova propisanih zakonom je da kompanija mora imati licencirane instruktore. Pravilnik o programu obuke, uslovima i drugim pitanjima vezanim za polaganje ispita za instruktore dovršen je 2018. godine. Obuku treba da organizuje Privredna komora Srbije, a program obuke, koji je razvio ZUO treba da obuhvati pet oblasti: primena zakonodavnog okvira u učenju zasnovanom na radu; planiranje i priprema učenja zasnovanog na radu; njegovu realizaciju; praćenje i procenu kompetencija; i podršku učenicima u razvoju. Komora je počela da pruža takvu obuku 2019. godine i trenutno postoji grupa trenera koji su odabrani i obučeni.

Od škola se traži da obezbede uvođenje nastavnika i mentora novim nastavnicima, koji po završetku uvedenog programa i jednogodišnjeg nastavnog iskustva mogu polagati ispit za dobijanje licence.

MPNTR je zajedno sa SSOOO i NSO-om postavilo standarde kvaliteta nastave. Standardi za kompetenciju nastavnika definišu kompetencije u četiri kategorije: (i) predmeti i metodologije; (ii) podučavanje i učenje; (iii) lični razvoj učenika; i (iv) komunikacija/saradnja.

CPD je obavezan za nastavnike VET-a, uz obavezu pohađanja najmanje 100 sati razvojnih programa tokom pet godina. Centar za profesionalni razvoj nastavnika (u okviru ZUO) odgovoran je za akreditaciju programa CPD. MPNTR i ZUO upravljaju nadgledanjem i procenom programa za CPD. Kasnije se takođe može poručiti da se sproveđe istraživanje o efektima CPD-a. Trenutno se kvalitet programa obuke nadgleda na kraju svakog programa obuke, ali namera je da se pređe na novu metodologiju, koja se razvija pod koordinacijom IEQE.-a.

Prema Pravilniku, direktori su odgovorni za obezbeđivanje uslova za CPD u skladu sa postavljenim standardima. Sve u svemu, standardi za nastavnike i direktore sadrže smernice za samoprocenu nastavnika i škola. Trenutno se CPD suočava sa izazovima u vezi sa finansiranjem i relevantnošću.

Konačno, u 2018. godini uspostavljen je sistem kvaliteta u oblasti upravljanja obrazovnim ustanovama kroz Pravilnik o programu obuke i ispitivanju vezanom za dobijanje licence za direktora obrazovnih ustanova.

Prvo ispitivanje obavljeno je u decembru 2018. godine.

3. JAČINA, RAZVOJ, POTREBE

Nova dešavanja – u toku/u izradi

- Kvalifikacioni standardi se sada razvijaju u novom institucionalnom i metodološkom okviru.
- Agencija za kvalifikacije i sektorska veća za veštine rade u potpunosti.
- Ispiti državne mature, koji obuhvataju i opštu i stručnu maturu, u fazi su razvoja i testiranja. Primena je planirana za 2021. godinu.

Potrebe i izazovi

Izazovi u vezi sa poboljšanjem osiguranja kvaliteta srednjeg stručnog obrazovanja obuhvataju potrebu za:

- uspostavljanje efikasnih mehanizama za angažovanje zainteresovanih strana u VET-u, uključujući zakonodavni okvir za socijalno partnerstvo;
- uspostavljanje efikasanog LMIS;
- napredak implementacije NOK-a;
- nadogradnju veština nastavnika kako bi podržali promene u nastavnim programima, kvalifikacijama i zahtevima za osiguranje kvaliteta;
- promovisanje daljeg razvoja referentnog okvira EQAVET u nacionalnom kontekstu.

4. PRIMER DOBRE PRAKSE

Osiguranje kvaliteta kvalifikacija

Standardi kvalifikacija, nastavni programi zasnovani na rezultatima i standardi za programe/odobrenje programa za formalno srednje stručno obrazovanje imaju pravnu osnovu. Zakon o osnovama obrazovnog sistema opisuje ravnotežu između opštih i strukovnih predmeta u VET profilima, sa obimom praktičnog učenja na osnovu standarda za određene kvalifikacije. Standardi kvalifikacije koriste se kao osnova za razvoj nastavnog plana i programa.

Nacionalni okvir nastavnog plana i programa fokusira se na opšte i van nastavne kompetencije, standarde dostignuća i ishode učenja, a ne na sadržaj. Pravilnik o proceni učenika u srednjem obrazovanju pruža procenu kriterijuma, metoda i postupaka za pojedine predmete. Načini procena deo su nastavnih planova i programa, a nastavnici imaju diskreciono ovlašćenje da prilagode kriterijume za procenu.

Where to find out more

Website

www.etf.europa.eu

ETF Open Space

<https://openspace.etf.europa.eu>

Twitter

[@etfeuropa](https://twitter.com/etfeuropa)

Facebook

facebook.com/etfeuropa

YouTube

www.youtube.com/user/etfeuropa

Instagram

instagram.com/etfeuropa/

LinkedIn

linkedin.com/company/european-training-foundation

E-mail

info@etf.europa.eu